

Tallinna Tehnikaülikool
Majandusteaduskond
Majandusanalüüsi ja rahanduse instituut

Gert Mattias Purje

**SÄÄSTMISHARJUMUSED, NENDE MOTIIVID JA MÕJURID
EESTIS**

Bakalaureusetöö

Õppekava: ärimatus, peeriala: äriandus

Juhendaja: Ilzija Ahmet, Ph.D.

Tallinn 2018

Deklareerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 7189 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Gert Purje

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 154989TABB

Üliõpilase e-posti aadress: gert@twist.ee

Juhendaja: Ilzija Ahmet, Ph.D:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE.....	4
SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILINE OSA	7
1.1. Säästmine ja säästmisharjumused.....	7
1.2. Säästmise motiivid ja mõjurid	8
1.3. Säästmise ja finantsalaste teadmiste seos	10
1.4. Eestlaste finantskäitumine	11
1.5. Eestlaste säästmisharjumused.....	13
2. METOODIKA	16
2.1. Küsimustiku kirjeldus.....	16
2.2. Hüpoteesid ja analüüsimeetodid.....	17
2.2. Vastajate demograafiline profiil	18
3. TULEMUSED	20
3.1. Säästude olulisus eraisikute jaoks.....	20
3.2. Säästmisharjumused ja mõjurid.....	21
3.3. Säästmise motiivid.....	25
3.4. Sissetuleku ja finantsalaste teadmiste mõju säästmisele	28
3.5. Järeldused ja ettepanekud	30
KOKKUVÕTE	34
VIIDATUD ALLIKAD	36
SUMMARY.....	38
LISAD	41
Lisa 1. Läbiviidud ankeetküsitlus.....	41

LÜHIKOKKUVÕTE

Bakalaureuse töö probleemiks on vähesed teadmised Eesti eraisikute säästmise motiivide, mõjurite ja säästmisharjumuste kohta üldiselt. Töö eesmärgiks on hinnata säästmise olulisust Eesti eraisikute finantskäitumises ning leida peamised säästmise motiivid ja mõjurid.

Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi uuring, milles uuriti Eesti eraisikute käest nende säästmisharjumuste, motiivide ja mõjurite kohta. Uuring oli ankeetküsitluse vormis ning sellele sai vastata perioodil 10.04.2018- 20.04.2018. Uuringu tulemustest selgus, et Eesti inimesed peavad säästmist oluliseks, aga sissetulekust säästetakse üsna väike protsent. Mida suuremaks kasvab igakuise säästmise protsent, seda vähem inimesi on igas järgnevas säästmise suurusrühmas.

Hüpoteeside testimisest selgus, et säästmine on eestlaste jaoks oluline, regulaarselt raha säästvad inimesed säästavad rohkem, vanuse kasvades muutub olulisemaks pensioniks säästmise motiiv, vanusegrupis 19- 35 on oma kodus ostmise motiiv suurema tähtsusega kui vanematel inimestel ja suurema sissetulekuga inimesed säästavad rohkem.

Kõige olulisemateks motiivideks kujunesid ettevaatusabinõuna säästmise motiivid ja finantsvabaduse saavutamine. Finantsvabaduse saavutamine on eriti oluline just noorte jaoks vanuses 19-35 ning pensioniks säästmise motiiv ei ole antud vanusegrupile eriti suure olulisusega. Olulise uue tulemusena selgus uuringust, et mida põhjalikumad on inimeste finantsalased teadmised, seda suurem on igakuine säästmise tase.

Märksõnad: säästmisharjumused, säästmise motiivid , säästmise mõjurid.

SISSEJUHATUS

Me elame maailmas, kus arenenud riikides on märgata üha rohkem murettekitavat rahvastiku vananemist. Varsti võib käes olla olukord, kus noori ei kasva enam piisavalt kiiresti peale, aga vanemad inimesed enam tööd teha ei jaksa ning tahaksid pensionile jääda. Pensionile ei ole aga võimalik jääda kui puudub igasugune sissetulek või see on palgaga võrreldes väga väike. Selle kõige tõttu muutub üha olulisemaks, et inimesed säästaksid ka ise raha ning ei jääks lootma ainult riiklikule pensionisüsteemile.

Käesolev töö keskendub eraisikute säästmisharjumuste motiivide ja tegurite uurimisele, sest lisaks pensioniea kindlustamisele on säästmine kasulik ka palju muu jaoks. Näiteks piisavalt palju ja targalt säästes on võimalik saavutada finantsiline vabadus, kus kulud on võimalik ära katta passiivsest sissetulekust. Autor leiab, et kui inimestel on vähem vaja muretseda raha pärast, siis on nad ka ise õnnelikumad.

Antud töö teema on aktuaalne, sest üha sagedamini räägitakse tänapäeval noortele kuidas nemad enam arvatavasti pensionit ei saagi ja pensioniiga tõstetakse nii kõrgele, et hea kui üldse keegi selle veel ära näeb. Lisaks kuuleb üha sagedamini, kuidas noorte seas muutub populaarsemaks finantsvabaduse saavutamine.

Probleemiks, millele käesolev töö püüab valgust heita on vähesed teadmised Eesti eraisikute säästmise motiivide, mõjurite ja säästmisharjumuste kohta üldiselt.

Kõige eelpoolnimetatatu tõttu on autor seadnud töö eesmärgiks hinnata säästmise olulisust Eesti eraisikute finantskäitumises ning leida peamised säästmise motiivid ja mõjurid. Eesmärgi saavutamiseks soovib autor leida vastused järgmistele uurimisküsimustele:

- Mis mõjutab säästmise suurust?
- Kui oluliseks peavad Eesti eraisikud säästmist?
- Millised on peamised säästmise motiivid?
- Kuidas muutuvad säästmise motiivid vanuse muutudes?

Lisaks uurimisküsimustele on autor eelnevatele töödele tuginedes püstitanud ka mõned hüpoteesid, mis aitavad samuti töö eesmärki täita. Hüpoteesid on järgmised:

- H1 Säästmine on eestlaste jaoks oluline
- H2 Inimesed, kelle vanemad säästsid raha, säästavad ka ise rohkem
- H3 Regulaarselt raha säästvad inimesed säästavad rohkem
- H4 Vanuse kasvades muutub olulisemaks pensioniks säästmise motiiv
- H5 Vanusegrupis 19- 35 on oma kodu ostmise motiiv suurema tähtsusega kui vanematel inimestel
- H6 Suurema sissetulekuga inimesed säästavad rohkem
- H7 Kulused ette planeeriv inimene säästab rohkem

Autor viib antud töö raames läbi ankeetküsitluse vormis uuringu, milles kogub vastuseid Eesti eraisikutelt. Käesolevas uuringus ei ole seatud piiranguid vanusele, seega on vastuseid mitmetest erinevatest vanuserühmadest.

Töö esimeses osas annab autor ülevaate varasemast teemaga seotud kirjandusest. Lisaks tuuakse välja eraldi eestlaste finantskäitumine ning säästmisharjumused. Esimese osa lõpus annab autor lühiülevaate TTÜ-s sarnastel teemadel varasemalt läbi viidud töödest.

Töö teises osas kirjeldab autor täpsemalt läbiviidud uuringu meetodikat, sealhulgas küsimustikku. Seejärel antakse ülevaade vastajate demograafilisest profiilist ning teise osa lõpus toob autor välja püstitatud hüpoteesid.

Kolmandas osas kirjeldab autor uuringu tulemusi. Kirjeldatakse ja analüüsitakse andmeid säästude olulisusest eraisikute jaoks, säästmisharjumustest ja mõjuritest, säästmise motiividest ning sissetuleku ja finantsalaste teadmiste mõjust säästmisele. Kolmandas osas testib autor ka püstitatud hüpoteese ning lõpuks toob välja järeldused ning annab soovitusi.

1. TEOREETILINE OSA

1.1. Säästmine ja säästmisharjumused

Tänapäeva maailm on jõudnud sellisesse arenguetappi, kus on väga oluline, et inimesed tegeleksid säästmisega oma tööaastate ajal. Rahvastiku vananemine on tõsine probleem enamikes arenenud riikides ning praegune pensionisüsteem ei pruugi varsti enam olla jätkusuutlik. Suure tõenäosusega paneb see valitsused rohkem mõtlema ja tegutsema leibkondade säästude suurendamise nimel, et tagada pensionieaks väärikas sissetulek kõigile. (Mattausch, Jonas 2011)

Lisaks pensioniea kindlustamisele on säästmine ka oluline faktor määramaks leibkonna elatustaset, ohutusvarusid ning suutlikkust finantsalaseid eesmärke täita. Sealjuures kasutades ostudeks oma raha ning mitte laenu. (Fisher, Anong 2012) Hetkesissetulekust säästmine aitab ka rentnikel saada kiiremini koduomanikeks ilma liigsete riskideta, mis suure laenuga kaasneda võivad ning lisaks säästude olemasolule ei mängi nii suurt rolli ootamatult tekkida võivad hädaolukorrad. (Yuh, Hanna 2010)

Säästvatel inimestel on ka laenamisest ja võlast teistsugused arusaamad kui inimestel, kes ei tegele raha säästmisega. Inimestel, kes säästavad ja omavad samal ajal võlgasid, on üldiselt suurem kontroll oma elu üle kui inimestel, kellel ei ole sääste, aga on vaid võlad. (Furnham, 1997)

Säästmise üks kuulsamaid mudeleid on elutsükli mudel, mida tutvustasid esmakordselt Modigliani ja Brumberg (1954). aastal. Elutsükli mudeli põhjal on inimesed täielikult ratsionaalsed. Säästmist on võimalik ette ennustada inimese iga elutsükli osa kohta. Tuginedes elutsükli mudelile saab väita, et noored inimesed laenavad raha, et maksta oma kulutuste eest, oodates suuremat sissetulekut tulevikus. Keskealised inimesed säästavad raha, sest oodatakse väiksemaid sissetulekuid pensionieas ning vanad inimesed kulutavad kõik oma säästetud raha ära oma järelejäänud elupäevade jooksul.

Reaalsuses on asjad hoopis teistmoodi. Noored ja pensionieas inimesed säästavad raha oluliselt rohkem kui nad seda mudeli põhjal tegema peaksid ning keskealised inimesed säästavad liiga vähe. Pensionieas inimeste säästmist on põhjendatud sellega, et tahetakse lastele midagi maha jätta või kardetakse mingit suuremat haigust mille ravimiseks võib rohkem raha kuluda. (Furnham, Argyle 1998) Reaalsuses, nagu uuringud näitavad, on kõik risti vastupidi kui eelpool kirjeldatud mudel pakub. Selle tõttu on mõnes mõttes üllatav, et antud mudelit on viimased 50 aastat kasutatud põhjana erinevates akadeemilistes debattides ning ka pensionisüsteemide koostamisel. (Attanasio, Banks 2001)

Sotsiaalteadustes peetakse säästmiseks sellist raha, mis jääb netosissetulekust peale tarbimist alles. (Lunt, Livingstone 1991) Keskmise inimene mõtleb säästmisest aga teistmoodi. Keskmisele inimesele on säästmine raha paigutamine pankka või teistesse varadesse, et kaitsta inimest tulevaste ebakindluste vastu või, et osta kaupasid ja teenuseid. (Katona 1975)

Katona tõi välja ka keskmiste inimeste säästmisharjumuste kolm kategooriat. Nendeks on lepinguline säästmine, vabal valikul säästmine ja jääksäästmine. Lepinguline säästmine kujutab endast kohustuslikku säästmist, mille käigus tehakse järjepidevalt makseid näiteks hüpoteeklaenu tasumiseks. Vabal valikul säästmine toimub siis, kui inimene tahtlikult säästab. Jääksäästmine toimub siis kui inimene ei kuluta tervet oma sissetulekut ära ning raha jääb lihtsalt üle. Selline säästmine toimub vaikimisi, ehk inimene sellele otseselt ei mõtle. (Katona 1975)

1.2. Säästmise motiivid ja mõjurid

Säästmise motiive on uuritud palju ning erinevad autorid on läbi aegade välja toonud mitmeid motiive. Kõige esimesena rääkis säästmise motiividest Keynes (1936), kes tõi välja kaheksa erinevat säästmise motiivi:

- Ettevaatlikkus- rahareservi tekitamine ettenägematute asjaolude tarvis.
- Ettenägelikkus- tulevaste ettenähtavate kulude tarvis säästmine.
- Kalkulatsioon- intressi teenimise soov.
- Edasiarendus- soov järk-järgult oma elatustaset tõsta.
- Iseseisvus- vajadus olla iseseisev ning omada võimalust erinevate tegevuste jaoks.
- Ettevõtlikkus- vabadus investeerida raha sobivatel hetkedel.
- Uhkus- raha jätmine järeltulijatele.

- Ahnus- ülemäärane soov säästa ja omada raha.

Katona (1975) tõi välja veel kuus võimalikku motiivi: hädaolukordadeks, reserv esmatarbekaupade jaoks, pensioniks, laste vajaduste jaoks, maja või muude kestvuskaupade ostmiseks ja puhkuse jaoks. Vähemtähtis oli inimeste jaoks säästa raha, et tulevikus intresside pealt sissetulekut teenida või parandada raha järeltulijatele.

Kotlikoffi (1989) tööst selgus, et umbes 30% perekondade säästudest Ameerika Ühendriikides on seletatavad ettevaatusabinõu motiiviga ning täpsemalt ebakindlusena vanaduse vastu. Säästmine ettevaatusabinõuna on olulise motiivina välja paistnud ka mujal maailmas. Näiteks Hollandis (Alessie et al. 1997) läbi viidud uuringust selgus, et ettevaatusabinõuna säästmine ongi üks kõige olulisemaid säästmise motiive. Austraalias läbi viidud uuringust selgus, et kolm kõige populaarsemat põhjust säästmiseks olid pension, puhkused ja halvemateks päevadeks, mis näitab jällegi ettevaatusabinõu motiivi olulisust. Uuringust tulid väiksema osatähtsusega välja ka motiivid: maja ostuks säästmine, võlgade tagasi maksmine, laste hariduse eest tasumine ja kestvuskaupade ostmine. (Harris et al. 2002)

Horioka ja Watanabe (1997) Jaapani uuringust selgus samuti, et ettevaatusabinõuna säästmine on väga oluline. Nimetatud uuring on oluline, sest kinnitab muuhulgas elutsükli mudelit, milles säästmise motiivid muutuvad olenevalt inimese vanusest ning sissetulekute ja väljaminekute tasakaalutusest erinevatel eluetappidel. Igal eluetapil säästetakse vastavalt vanusegrupile. Vaba aja tegevusteks ja kodu ostmiseks säästetakse raha peamiselt kahe- ja kolmekümneandates. Pensioniks säästmise motiivi olulisus tõusis vanuse kasvades ning muutus eriti oluliseks peale 50. eluaastat. Lisaks leiti, et jaapanlastele on oluline ka paranduse jätmine, mis võib ühtida nii elutsükli mudeliga kui ka dünastia mudeliga.

Wärneryd (1995) pakkus välja nelja motiivi mudeli, tuues välja, et inimesed võivad säästmisega tegeleda ühe või mitme motiivi mõjul. Esimeseks motiiviks on „Harjumusena jätkuv säästmine“. Selle motiivi põhjal ei ole säästmisel mingit selget eesmärki. Säästmine toimub hästi sisse jäänud harjumusena. Teine motiiv on juba varem mainitud „Ettevaatusabinõuna säästmine“, mis on põhjustatud ebakindlast tulevikust. Säästmise kolmandaks motiiviks toob Wärneryd (1995) välja „Pärandi motiivi“. See motiiv kujutab endast säästmist perekonna heaolu jaoks juhaks kui inimene sureb. Neljandaks motiiviks on „Kasumi motiiv“, mis kujutab endast soovi luua sissetulekut

säästetud rahast. Wärneryd (1995) leidis, et kõige olulisemad motiivid on esimesed kaks, ehk siis „Harjumusena jätkuv säästmine“ ja „Ettevaatusabinõuna säästmine“.

Säästmise motiive on püütud ka hierarhiliselt põhjendada. Lindqvist (1981) pakkus välja säästmise motiivide struktuuri. Antud struktuuris on kõige madalamal astmel vajadus omada raha igapäevakulutusteks, lühiajaliste finantseesmärkide jaoks. Teisel astmel on vajadus omada rahareservi ettevaatusabinõuna. Kolmanda astme vajaduseks on omada suuremat hulka raha mingi kallima asja ostuks ning viimasel, neljandal astmel on kogunenud vara haldamise vajadus.

Säästmise mõjurina mängib olulist rolli sissetulek, mis omakorda muudab ka motiive. Kui sissetulek kasvab, siis säästmise põhjused ja prioriteedid muutuvad. Kui varem oli prioriteediks säästa ainult esmatarbekaupade ostuks, siis sissetuleku kasvades hakatakse säästma hädaolukordadeks, laste jaoks, pensioniks ja ka puhkuste jaoks. (Xiao, Anderson 1997) Sissetulek mõjutab otseselt ka säästmise suurust. Sissetuleku kasvades kasvavad ka säästud. (Chang 1994; Yuh, Hanna 2010)

On leitud, et lisaks sissetulekule on säästmise taseme oluliseks mõjutajaks ka haridus. Kõrgemalt haritud inimesed säästavad rohkem raha kui madalama haridusega inimesed. (Bernheim, Scholz 1993)

1.3. Säästmise ja finantsalaste teadmiste seos

Inimeste jaoks muutub üha olulisemaks finantsalaste teadmiste olemasolu, sest finantsproduktid muutuvad üha keerukamaks ning nendest ilma baasteadmisteta enam aru ei saada. Samal ajal on arenenud riikides inimestel üha enam vaja ise oma finantsturvalisuse ja tulevikusissetuleku tagamise eest hoolt kanda. Hästi informeeritud ja finantsalaselt haritud inimesed on võimelised tegema rahaliselt paremaid otsuseid nii enda kui ka oma perekonna jaoks. Pered, kellel on rahaline pool korras, saavad ka oluliselt paremini anda oma panuse ühiskonna arengusse. Hea finantsharidus on seega oluline mitte ainult inimestele endile, vaid ka nende kogukondadele. (Hilgert et al. 2003)

Hea finantshariduse puudumine on aga suur probleem. Paljudel inimestel on suur enesekontroll vältimaks impulssostude sooritamist ja tuntakse ka muret oma pensioniea finantspoole pärast, aga

tihtipeale võib juhtuda, et neil puuduvad piisavad teadmised tarkade finantsalaste otsuste tegemiseks. Uuringud näitavad, et paljudel inimestel ei ole teadmiste puudumise tõttu võimalik teha adekvaatseid säästmisotsuseid pensioniks. (Peterson 2007)

2005. aastal Ameerika Ühendriikides läbi viidud uuringust selgus, et ainult pooled uuringus osalejatest suutsid vastata kahele lihtsale küsimusele intressi- ja inflatsioonimäärade kohta. Ainult 1/3 vastas õigesti mainitud kahele küsimusele ning ka kolmandale küsimusele riski hajutamise kohta. Uuringus osalejatest ainult 31% olid mingil eluetapil proovinud koostada pensionieaks finantsplaani ja ainult kahel kolmandikul neist tuli see ka välja. On näha, et finantsalaste teadmiste puudumise tõttu ei suudeta koostada adekvaatset pensioniks säästmise plaani. (Lusardi, Mitchell 2005)

Üheks kõige olulisemaks finantside haldamise vahendiks peetakse järjepidevat säästmist, pannes iga kuu mingi osa sissetulekust kõrvale enne kulutusi. Ameerika Ühendriikides läbi viidud uuringust selgus, et 4/5 inimestest omab kontot säästude jaoks, aga vähem kui pooled säästavad raha iga kuu sissetulekust. Säästmisega tegelesid regulaarselt enamasti need inimesed, kes olid ka finantsalaselt paremini haritud ning kasutasid rohkem erinevaid finantsprodukte. Finantsalaselt madalamalt haritud inimesed ei tegele nüüd säästmisega regulaarselt. (Hilgert et al. 2003)

1.4. Eestlaste finantskäitumine

Antud bakalaureusetöö uurib ennekõike eestlaste säästmisharjumusi ja motiive ning seega käsitleb autor varasematest uuringutest välja tulnud eestlaste finantskäitumisega seotud aspekte.

Turu- uuringute AS viis finantsinspeksiooni tellimusel läbi uuringu, mille eesmärgiks oli välja selgitada erinevate finantsteenuste kasutamine ning teadlikkus teenuste kohta 19-65- aastaste elanike seas. Uuringust selgus, et peaaegu kõik vastajad (99%) kasutavad arveldusarvet pangas ning deebetkaarti kasutab samuti valdav enamus (88%) vastajatest. Vastaja leibkonnaliikmete kohta küsides saadi sarnased tulemused, ehk 76% kasutab arvelduarvet pangas ja 67% kasutab deebetkaarti. Populaarsed finantsteenused on veel liikluskindlustus, mida kasutab 40%, krediitkaart, mida kasutab 25% ning kodukindlustus, mida kasutab samuti 25% vastajatest. (Turu-uuringute AS... 2014)

Eesti leibkondade varad on suures osas reaalvarad, finantsvarade osakaal on kõigest 10%. Reaalvarade olulisus on põhjustatud suurest koduomanike osakaalust, 77% leibkondadest Eestis on oma eluaseme omanikud. Euroalaga võrreldes on see protsent päris kõrge, sest euroalal omab oma kodu keskmiselt 60% leibkondadest. Eestis on leibkonna peamine elukoht varade tähtsaim osa ja moodustab keskel läbi 50% varadest. See tähendab omakorda, et kodu väärtus mõjutab kõige rohkem leibkonna jõukust. (Meriküll, Rõõm 2016)

Laenuturul osalemine on Eestis euroalaga sarnane ja võlakoormus on rohkem koondunud noortesse suure sissetulekuga leibkondadesse. Euroalaga võrreldes on Eestis väiksem laenudega leibkondade osakaal: euroalal 44% ja Eestis 37%. Võlakoormuse koondumine pigem noortesse leibkondadesse on seletatav Eestis 1990. aastatel toimunud kinnisvara erastamisprotsessiga. Tänu erastamisele said vanemaealised leibkonnad koduomanikeks ilma laenuta. (Ibid)

Erinevate laenude kasutamise populaarsus on võrreldes 2009 aastaga langenud. Näiteks eluasemelaenu kasutamise protsent on langenud 28% pealt 24% peale. Tarbimislaenu ja väikelaenu on kasutanud 2009. aastal 39% vastajatest, aga 2014. aastal kasutas antud laenusid kõigest 15% vastajatest. Lisaks on langenud veel autoliisingu, tähtajalise hoiuse ja ka vabatahtliku pensionifondi populaarsus. (Turu- uuringute AS... 2014)

Kohustuslikku pensionifondi (II samm) kasutab 46% vastajatest. Vabatahtlikku pensionifondi kasutab märkimisväärselt väiksem osa vastajatest, kõigest 8%. Samas leiti veel, et vanuserühmas 50-60 eluaastat on kohustusliku pensionifondiga liitunud kõigest 30% vastajatest. Järelikult suurem osa (70%) antud vanusegrupist ei ole liitunud teise samba pensionifondiga. See tähendab, et suurem osa inimestest, kes on üsna pea pensionile jäämas, võib jääda hätta oma pensioniea kulude katmisega. (Ibid)

Sooline erinevus on antud uuringus samuti märgatav. Üldiselt saab öelda, et mehed kasutavad rohkem finantsteenuseid kui naised. Meeste seas on rohkem liikluskindlustuse, kaskokindlustuse, autoliisingu ja elukindlustuse kasutajaid. Võrreldes naistega on mehed ka võtnud rohkem eluasemelaenu või teinud tehinguid väärtpaberitega. Samas on naiste seas rohkem kohustusliku II samba pensionifondiga liitunud: meestest 40% ning naistest 53%. (Ibid)

Võrreldes haridusrühmasid saab öelda, et peaaegu kõigi finantsteenuste puhul on nende kasutajate osatähtsus suurim kõrgharidusega inimeste seas. Erandina tuleb küll välja tuua

tarbimislaien/väikelaen, järelmaks ning kiirlaien/SMS-laien. Kiirlaienu kasutanud inimestest on keskmisest rohkem alg- või põhiharidusega inimeste hulgas. (Ibid)

Finantsteenuste kohta otsitakse informatsiooni põhiliselt finantsasutuse veebilehtedelt või finantsasutuse klienditeenindajatelt. 58% nimetas veebilehte ühena kõige olulisematest informatsiooni otsimise kanalitest ning 51% nimetas klienditeenindajat. Veebilehed, kust informatsiooni on saadud, on kõige sagedamini olnud oma või mõne muu panga kodulehed. Oluliste kanalitena toodi veel välja asjatundlikke tuttavaid, lähedasi või sõpru, kes ei tööta finantsasutuses ja ka sõpru/tuttavaid, kes töötavad finantsasutuses. Lisaks loeti oluliseks informatsiooni allikaks ka meediat. (Ibid)

1.5. Eestlaste säästmisharjumused

Finantsinspektsiooni uuringust selgus, et 44% vastajatest peab ennast tüübilt pigem säästjaks, 3% investeerijaks, 37% kulutajaks ning 4% laenajaks. Ülejäänud 12% vastajatest ei oska anda hinnangut oma tarbijatüübi kohta. (Turu- uuringute AS... 2014)

Soolises võrdluses tuleb välja, et mehed peavad end kulutajaks (40% meestest ja 34% naistest) või investeerijaks (5% meestest ja 2% naistest) sagedamini kui naised. Naised peavad end sagedamini säästjaks (48% naistest ja 39% meestest). Märkimisväärne on, et säästjaks peavad ennast inimesed seda enam, mida kõrgem on haridustase ning inimesi, kes hindavad ennast kulutajaks, on seda enam, mida madalam on haridustase. (Ibid)

Säästude ehk jooksvast tarbimisest üle oleva raha omamise kohta on tulemused täpselt pooleks. See tähendab, et 50% vastajatest omab sääste ning 50% ei oma. Kõige rohkem omavad sääste inimesed, kelle netosissetulek on üle 800€/kuus. Antud sissetulekugrupis omab sääste 72% inimestest. Mida väiksem on netosissetulek, seda vähem omatakse sääste. (Ibid)

Eesti mediaanmajapidamisel on arveldus- ja säästukontodel 1200 eurot. See jääb euroala keskmisele, mis on 6100 eurot, oluliselt alla. Hoiuseid on leibkondadel seda rohkem, mida suuremad on sissetulek ja netovarad. Lisaks on hoiuste suuruse kujunemisel määravateks ka vanus ja haridustase, mida kõrgemad on vanus ja haridustase, seda suuremad on hoiused. Samamoodi on ka euroalal. (Meriküll, Rõõm 2016)

Finantsinspektsiooni poolt tellitud uuringus kujunes kõige populaarsemaks motiiviks säästa mustadeks päevadeks, igaks juhuks (56% sääste omavatest vastajatest). 32% säästab ilma kindla eesmärgita, ülejääv raha seisab arveldusarvel. Väiksemate kulutuste tegemiseks säästab 26% sääste omavatest vastajatest ja 27% säästab suuremate kulutuste tegemiseks. (Turu- uuringute AS... 2014)

Swedbanki uuringust selgus samuti, et peamine säästmise motiiv inimeste jaoks on mustadeks päevadeks säästmise, mille valis 59% vastajatest. Teisele kohale jäi motiiv säästa suuremateks väljaminekuteks. Uuringust selgus aga ka, et pensioniks säästmise ei ole inimeste jaoks eriti oluline. Selle motiivi valis kõigest 20% vastajatest. (Maripuu 2016)

Võrreldes sissetulekurühmade vastuste erinevust selgub, et inimesi, kes säästavad mustadeks päevadeks, igaks juhuks, on seda enam, mida madalama sissetuleku rühmaga on tegu. Väiksemate kulutuste tegemiseks säästavad peamiselt inimesed, kelle netosissetulek on üle 500€/kuus ning säästmise suuremate kulutuste jaoks on seda populaarsem, mida suurema sissetuleku rühmaga on tegu. (Turu- uuringute AS... 2014)

Vastajatest 19% arvab, et võimaluse korral võiks säästetud raha olla rohkem kui kuue kuupalga väärtuses. Kõige populaarsem vastus oli, et sääste võiks omada 3-6 kuupalga väärtuses, seda arvas 34% vastajatest. 28% vastajatest arvas, et sääste võiks olla 1-2 kuupalga väärtuses ja 5% alla ühe kuupalga väärtuses. 9% vastajatest ei osanud antud küsimuses seisukohta võtta ja 5% peab säästmist mõttetuks. (Ibid)

Kõrgema sissetulekuga inimesed peavad oluliseks omada suuremaid sääste kui madalama sissetulekuga inimesed. Lisaks selgus, et inimesi, kes leidsid, et sääste võiks omada rohkem kui kuue kuupalga ulatuses on seda rohkem, mida kõrgema haridustaseme rühmaga on tegu. (Ibid)

Eraisikute säästmisharjumusi ja säästmise mõjureid on TTÜ-s uuritud magistri ja bakalaureuse töödes ka varasematel aastatel. Järgnevalt annab autor lühiülevaate mõnest varasematel aastatel TTÜ lõpetanu tööst.

Prometnaja (2017) keskendus üliõpilaste säästmisharjumustele ning tõestas oma uuringuga, et inimesed, kes planeerivad enda kulusid rohkem ette säästavad ka rohkem raha. Prometnaja kirjutas

ka vanemate säästmisharjumuste mõjust lastele ning leidis, et vanemate säästmisharjumuste mõju laste omadele on keskmise olulisusega. Käesolevas töös proovib autor samuti uurida, kas vanemate säästmine mõjutab laste säästmist.

Tiitso (2015) toob oma magistritöös samuti välja, et eelarve koostamine mõjub positiivselt igakuisele säästmisprotsendile. Lisaks leiti, et säästmisprotsendile mõjub positiivselt ka sissetuleku suurenemine, mis on ka käesoleva bakalaureusetöö üks uurimisküsimusi.

Kibena (2015) uuris Eesti elanike säästmisharjumuse kujunemist ning seda mõjutavaid motiive. Kõige olulisemad motiivid olid: soov koguda mõne suurema planeeritud kulutuse tarvis, soov omada sääste ootamatute kulutuste tarvis ning soov omada sääste sissetulekute kaotuse korral. Tulemustest selgus ka, et enamus Eesti inimesi peavad säästmist enda jaoks oluliseks ning omavad vähemal või rohkemal määral ülevaadet oma igapäevastest rahaasjadest.

2. METOODIKA

2.1. Küsimustiku kirjeldus

Käesoleva bakalaureusetöö raames viis autor läbi ankeetküsitluse eraisikute säästmisharjumuste ja motiivide kohta. (Lisa 1) Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada, millised on eraisikute säästmisharjumused ning mis on peamised säästmise motiivid. Lisaks uuris autor, millised säästmise mõjurid kujundavad kõige rohkem säästmisharjumusi.

Ankeetküsitlus koostati autori poolt Google Forms keskkonnas. Google on kõigile tuttav platvorm, seega ei pea inimesed kartma viiruste või muu kahtlase internetis leviva pärast. Google Formsi plussiks võib kindlasti lugeda kasutajasõbralikkust. Küsitlust on väga lihtne koostada ning veelgi lihtsam on küsimustikule vastata. Vastaja oli võimalik suunata olenevalt saadud vastusest järgnevate küsimuste juurde. Näiteks kui ilmnes vastus „Ei säästa üldse raha“, siis suunati vastaja edasi seksiooni kus uuriti finantsalaste teadmiste kohta ning täielikult jäi vahele säästmise kohta uuriv peatükk.

Küsitlust jagati interneti teel. Sel viisil jagatav ankeet jõuab kiiresti suure hulga inimesteni ning ei nõua liigselt suuri pingutusi vastajate leidmisel. Antud jagamisviisi miinuseks on kindlasti minimaalne kontroll demograafiliste näitajate üle. Puudub ka kontroll selle üle, kas kõik inimesed küsimustiku lõpuni täidavad. Kui inimesed tunnevad, et küsitlus on liiga pikk või näivad küsimused vastajale mingil moel ebasobivad, siis on risk, et vastamine jäetakse pooleli.

Ankeedi peamine levimiskoht oli Facebook, kus autor seda avalikult jagas. Autori poolt anti luba ankeeti veelgi edasi jagada ning tänu sellele jõudis ankeetküsitlus juba esimese paari tunniga suure hulga vastajateni. Facebookis levitamise miinuseks on tõsiasi, et postitus kaob inimeste uudiste voost ära küllaltki kiiresti ning seetõttu paljud potentsiaalsed vastajad ei pruugi seda märgata. Lisaks Facebookile sai ankeet laiali saadetud emaili teel autori tuttavatele ja sõpradele.

Küsimustikule sai vastata perioodil 10.04.2018- 20.04.2018. Enamus vastuseid kogunes esimese nädala aja jooksul. Viimane vastus tuli 17.04 ning peale seda hoidis autor küsimustikku vastajatele avatuna veel 4 päeva. Terve küsimustiku avatud olemise ajaga kogunes kokku 233 vastust. Analüüsis sai kasutada 225 vastust, sest 8 inimest märkis, et ei säästa üldse raha.

Kokku oli ankeetküsitluses 14 küsimust. Nendest neli küsimust olid vastajate taustaandmete kohta info uurimiseks. Küsitluse alguses uuriti vastajatelt säästmise olulisuse kohta ning kui aktiivselt tegeletakse säästmisega. Lisaks uuriti ka vastajate netosissetuleku kohta. Järgmises osas uuriti vastajate säästmisharjumusi ning säästmise motiive. Nimetatud osas paluti viie palli skaalal hinnata ka erinevate autori poolt pakutud säästmise motiivide olulisust vastaja jaoks. Sellele järgnevas küsitluse osas paluti vastajatel hinnata oma finantsalaseid teadmisi ning kulude planeerimise põhjalikkust. Kõige lõpuks paluti vastajatel täpsustada oma vanus, sugu ja haridustase.

2.2. Hüpooteesid ja analüüsimeetodid

Küsitluse käigus kogutud andmete paremaks analüüsiks püstitas autor hüpooteesid, et testida nende kehtivust või mittekehtivust. Kõik hüpooteesid on püstitatud tuginedes käesoleva töö esimeses osas esitatud teadusliku kirjanduse ülevaatele.

Küsimustiku koostamisel võttis autor arvesse püstitatud hüpooteese ning töö eesmärgi. Hüpooteesid on järgmised:

- H1 Säästmine on eestlaste jaoks oluline
- H2 Inimesed, kelle vanemad säästsid raha, säästavad ka ise rohkem
- H3 Regulaarselt raha säästvad inimesed säästavad rohkem
- H4 Vanuse kasvades muutub olulisemaks pensioniks säästmise motiiv
- H5 Vanusegrupis 19- 35 on oma kodu ostmise motiiv suurema tähtsusega kui vanematel inimestel
- H6 Suurema sissetulekuga inimesed säästavad rohkem
- H7 Kulused ette planeeriv inimene säästab rohkem

Hüpooteeside kontrollimiseks kasutab autor Spearmani astakkorrelatsiooni ja aritmeetilisi keskmisi. Spearmani astakkorrelatsioon sobib hästi antud ülesandeks, sest kui on soov analüüsida

kui hea kokkulangevusega on hinnangud erinevatel vastajate gruppidel, siis tuleb erinevate tegurite järjenumbreid ehk astakuid võrrelda erinevatel gruppidel. Järjenumbrite ehk astakute korrelatsioonikordaja leitakse valemist

$$r_s = 1 - \frac{6 \sum d_i^2}{n(n^2 - 1)}$$

Kus d_i on erinevates gruppides kõrvuti olevate järjekorranumbrite vahe, n on väärtuspaaride arv ja r_s on Spearmani korrelatsioonikordaja. (Sauga 2017)

2.2. Vastajate demograafiline profiil

Vastajate demograafilise profiili kohta saab öelda, et ülekaalukalt rohkem oli naissoost vastajaid. (Tabel 1.) Naiste ja meeste protsendiline jaotus oli vastavalt 80% ja 20%. Töös kasutatavad vanusegrupid koostas autor peale küsitluse sulgemist. Küsitluses paluti vastajatel oma vanus kirja panna täisarvuna.

Tabel 1. Vastajate demograafiline profiil

	Jaotus	Vastajaid	Protsent
Sugu	Mees	46	20%
	Naine	187	80%
Vanusgrupp	-18	12	5%
	19-25	121	52%
	26-35	26	11%
	36-45	45	19%
	46-60	26	11%
	60+	3	1%
Haridustase	Põhiharidus	6	3%
	Keskharidus	35	15%
	Kesk- eriharidus	12	5%
	Kõrgharidus omandamisel	79	34%
	Kõrgharidus	101	43%
Sissetulek	Kuni 500 EUR	76	33%
	501- 1000 EUR	72	31%
	1001- 1500 EUR	47	20%
	1501- 2500 EUR	29	12%
	2501- 5000 EUR	7	3%
	Üle 5000 EUR	2	1%

Allikas: läbiviidud uuringu põhjal autori koostatud

Vanusegruppidest kõige arvukam oli grupp 19-25, mis moodustas 52% valimist. Kõige väiksema osa moodustasid vastajad kelle vanus ületas 60 eluaastat, kõigest 1% valimist. Selle tõttu on edasistes analüüsid 60+ vanusegrupp toodud kokku vanusegrupiga 46- 60, moodustades uue grupi 45+. Kõrgema vanusega vastajate vähene hulk oli osaliselt ette arvatav, sest paljud üle 60 aastased inimesed ei oma Facebooki kontot või ei kasuta seda eriti aktiivselt.

Vanusegrupi 19- 25 suure osakaalu tõttu ei saa öelda, et edasised uuringu tulemused kehtiksid sajaprotsendiliselt kõikide vanusegruppide kohta. 19- 25 vanusegrupile järgnevad vanusegrupid on aga siiski üsna korraliku osakaaluga, ületades kõik 10% piiri, seega annab uuring ikkagi küllaltki adekvaatse ülevaate.

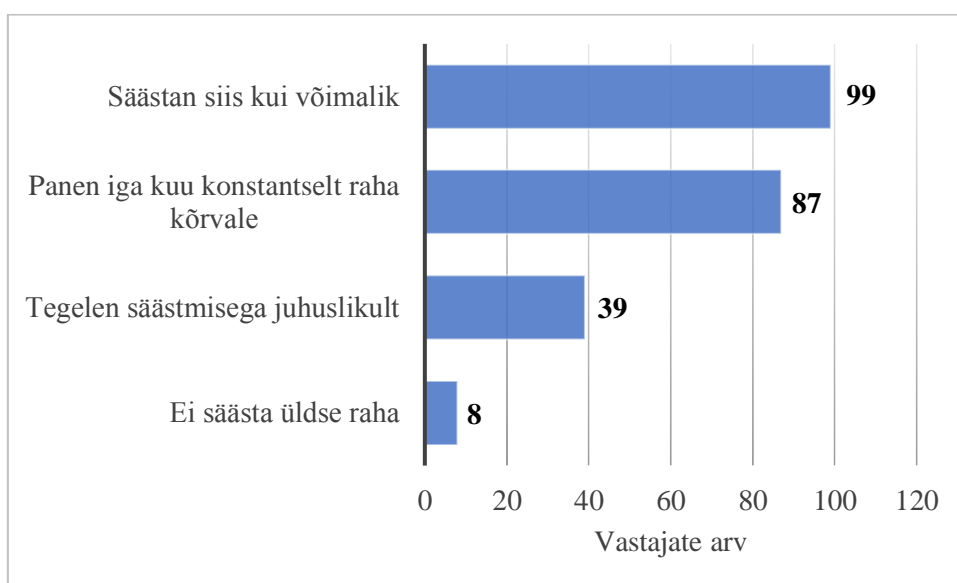
Kõige enam esinev haridustase vastajate hulgas oli kõrgharidus (43% vastajatest) ning teisel kohal oli kõrgharidus omandamisel (34% vastajatest). Kõige vähem oli vastajaid, kellel oli omandatud vaid põhiharidus. Sissetulekute osas oli kõige suurem protsent (33% vastajatest) inimesi grupis, kelle netosissetulek on kuni 500 EUR kuus. Teisele kohale jäi kõigest 2% vahega inimeste grupp, kelle netosissetulek on 501- 1000 EUR kuus. Kõige vähem oli vastajaid üle 5000 EUR kuus teenivate inimeste hulgas (1%).

3. TULEMUSED

3.1. Säästude olulisus eraisikute jaoks

Ankeetküsitluse alguses uuris autor, kas säästmine on vastajate jaoks oluline? Küsimusele sai vastata „Jah“, „Ei“ vormis. Selgub, et valdavale enamusele on säästmine siiski oluline. „Jah“ variandi valis 212 vastajat (91%) ning „Ei“ valis 21 vastajat (9%).

Järgnev küsimus oli sarnane esimesega, sest uuris kui aktiivselt inimesed säästmisega tegelevad. (vt. Joonis 1) Antud küsimuses anti vastajatele võimalus valida nelja erineva variandi vahel: „Ei säästa üldse raha“, „Tegelen säästmisega juhuslikult“, „Säästan siis kui võimalik“ ning „Panen iga kuu konstantselt raha kõrvale“. Kõige populaarsemaks osutus variant „Säästan siis kui võimalik“, mille valis 99 vastajat (42%), natuke vähem populaarseks osutus variant „Panen iga kuu konstantselt raha kõrvale“, mille valis 87 inimest (37%). Kõige vähem populaarseks osutus variant „Ei säästa üldse raha“, mille valis 8 inimest (3%).

Joonis 1. Säästmise aktiivsus

Allikas: läbiviidud uuringu põhjal autori koostatud

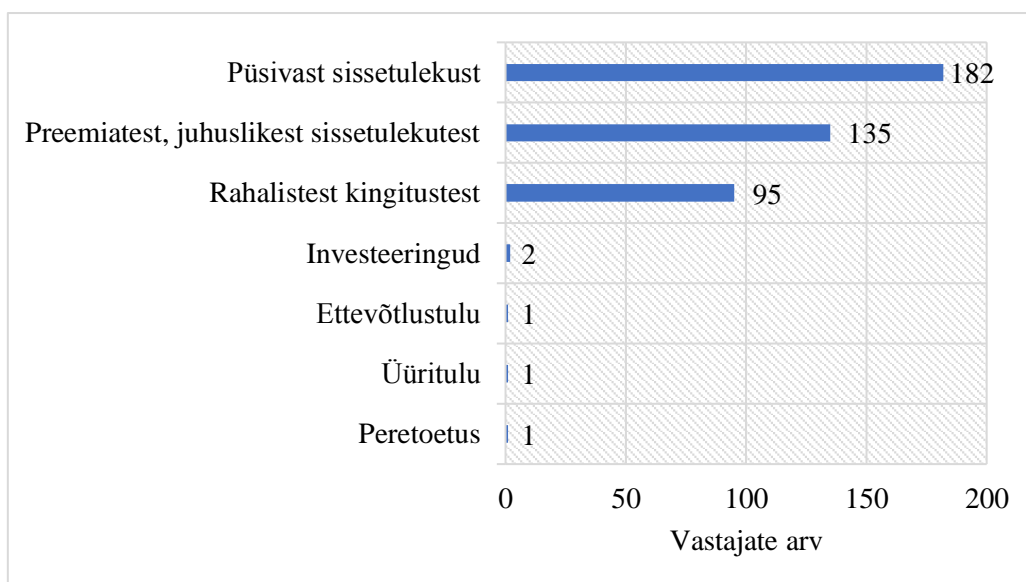
H1 Säästmine on eestlaste jaoks oluline

Eelpool välja toodud andmetele tuginedes saab öelda, et hüpotees H1 on tõestatud ja säästmine on eestlaste jaoks oluline.

3.2. Säästmisharjumused ja mõjurid

Käesolevas peatükis kirjeldab autor läbiviidud uuringu põhjal inimeste säästmisharjumusi ning millised on säästmise mõjurid. Säästmisharjumuste ja säästmise mõjurite kohta ei saa teha järeldusi inimeste puhul, kes valisid teises küsimuses variandi „Ei säästa üldse raha“, sest nemad suunati kohe edasi demograafiliste näitajate kogumise lehele. Seega on antud alapeatükis kasutatava valimi suurus 225 inimest.

Autor uuris vastajatelt, millest nad säästavad. (vt. Joonis 2) Antud küsimuses oli võimalik valida mitu vastusevarianti ning sobiva vastuse puudumisel oli võimalus ise vastus juurde lisada. Vastajad lisasid ise juurde veel variandid „Peretoetus“, „Üüritulu“, „Ettevõtlustulu“ ja „Investeeringud“.

Joonis 2. Millest inimesed säästavad

Allikas: läbiviidud uuringu põhjal autori koostatud

Tulemustest selgub, et enamus inimesi säästab raha püsivast sissetulekust. Antud variandi valis 182 vastajat (81%). Populaarne vastusevariant oli ka „Preemiatest, juhuslikest sissetulekutest“,

mille valis 135 vastajat (60%). 42% vastajatest valis ka variandi „Rahalistest kingitustest. Kõik kolm autori poolt pakutud vastusevarianti valis 58 inimest, ehk 26%.

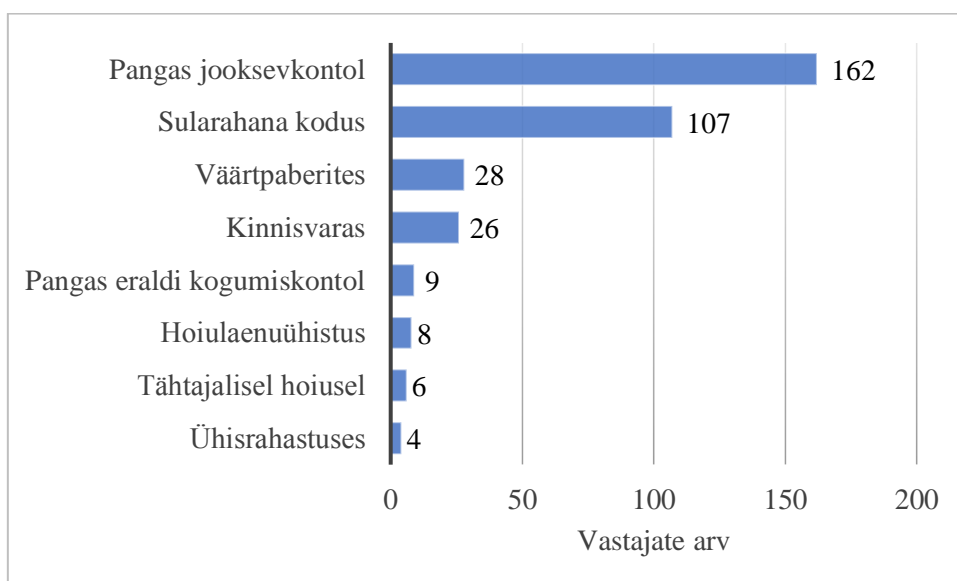
Autor uuris ka kuidas vastajate sissetulek jaguneb. Selleks paluti vastajatel 5- palli skaalal hinnata erinevate autori poolt pakutud sissetulekuallikate olulisust nende kuusissetulekule. Tulemusi analüüsid võttis autor kõikide sissetulekuallikate keskmise. Kõige olulisem sissetuleku allikas vastajate jaoks oli töötasu, millele järgnes vanemate/pere toetus.

Tabel 2. Sissetuleku jagunemine

Sissetulekuallikas	Keskmine
Töötasu	4,05
Vanemate/pere toetus	1,64
Stipendiumid	0,52
Investeeringute tulud	0,40

Allikas: autori arvutused

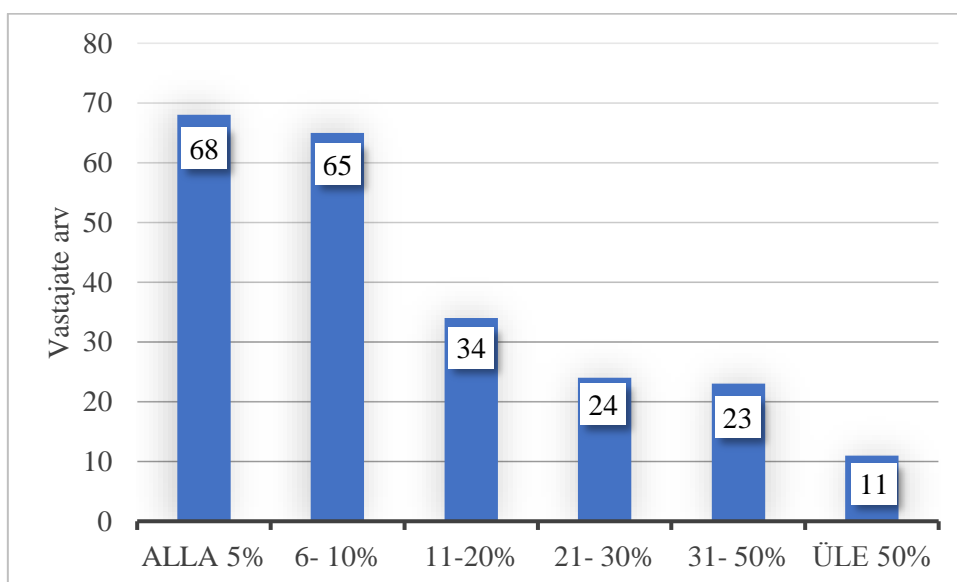
Järgmiseks uuriti vastajatelt, kus nad oma säästetud raha hoiavad. (vt Joonis 3) Antud küsimuses oli samuti võimalik valida mitu varianti korraga. Kõige populaarsem vastus oli „Pangas jooksevkontol“, mille valis 162 inimest (72%). Populaarne vastus oli ka „Sularahana kodus“, mille valis 107 inimest (48%). Vähempopulaarsed vastused olid sellised, mis nõuavad vastajatelt juba mingisugust investeerimise oskust või lihtsamaid teadmisi säästude hoiustamise kohta.

Joonis 3. Säästude hoiustamine

Allikas: läbiviidud uuringu põhjal autori koostatud

Üks uuringu olulisemaid küsimusi puudutas vastajate igakuist säästmise taset, milles uuriti, kui suure osa sissetulekust inimesed säästavad. Autor pakkus välja kuus varianti mille vahel valida. Variandid olid: „Alla 5%“, „6- 10%“, „11- 20%“, „21- 30%“, „31- 50%“ ja „Üle 50%“. Uuringust selgus, et säästmise protsendi suurenedes inimeste arv väheneb. (vt. Joonis 4) Kõige populaarsem variant oli „Alla 5%“, mida valis 68 inimest (30%). Väga napilt teisele kohale jäi variant „6- 10%“, mida valis 65 inimest (29%).

Joonis 4. Sissetulekust säästmise tase

Allikas: läbiviidud uuringu põhjal autori koostatud

Oluliseks uurimisküsimuseks oli ankeedis ka küsimus vanemate säästmisharjumuste kohta. Antud küsimus uuris vastajatelt kas nende vanemad tegelesid raha säästmisega või mitte. 155 inimest (69%) vastas, et nende vanemad tegelesid raha säästmisega ning 70 inimest (31%) vastas, nende vanemad ei tegele nendega raha säästmisega. Autori jaoks oli antud küsimus oluline, sest vanemate säästmisharjumused võivad kujundada ka nende järeltulijate harjumusi.

Järgnevalt saab kontrollida H2 ja H3 kehtivust. Korrelatsioonianalüüsi läbiviimiseks muutis autor küsimuses vanemate säästmisharjumuste kohta kõik „Jah“ vastused number kaheks ning kõik „Ei“ vastused number üheks. Säästude suuruse küsimuses muutis autor vastused ühest kuueni vastavalt säästu suurusele. Number üks oli „Alla 5%“ ja number kuus oli „Üle 50%“.

H2 Inimesed, kelle vanemad säästsid raha, säästavad ka ise rohkem.

Korrelatsiooniks vanemate säästmise ja vastaja säästmise suuruse vahel on 0,11, sealjuures statistiline olulisus on 0,094. Antud tulemus näitab, et korrelatsioon on olemas, aga väga nõrk. Järelikult ei ole võimalik kindlalt öelda, et inimesed, kelle vanemad säästsid raha säästavad ka ise rohkem. H2 ei kehti.

H3 Regulaarselt raha säästvad inimesed säästavad rohkem.

H3 hüpoteesi testimiseks viis autor läbi korrelatsiooni analüüsi säästmise regulaarsuse ning säästmise suuruse vahel. Selleks muutis autor numbriteks nullist üheni vastused küsimusele „Kui aktiivselt tegelete säästmisega?“. Vastuse „Panen iga kuu konstantselt raha kõrvale“ muutis autor üheks ning kõik ülejäänud variandid nulliks, sest teised variandid näitavad ebaregulaarset säästmist.

Korrelatsioonikordaja säästmise regulaarsuse ja säästmise suuruse vahel on 0,399 ning statistiline olulisus $4,86 \cdot 10^{-10}$. See näitab korrelatsiooni olemasolu. Korrelatsioon on keskmise olulisusega ning seega arvutas autor välja ka säästmise tasemete aritmeetilised keskmised vastavalt sellele, kas inimesed säästavad regulaarselt või ebaregulaarselt. Säästmise tasemete keskmised oli võimalik välja arvutada tänu varasemale säästude tasemete muutmisele numbriteks. (vt Tabel 3)

Tabel 3. Säästmise tasemete keskmised vastavalt säästmise regulaarsusele

Säästmise regulaarsus	Säästmise tasemete keskmised
Ebaregulaarselt	2,09
Regulaarselt	3,32

Allikas: autori arvutused

Keskmistest on näha, et regulaarselt säästvatel inimestel on säästmise suuruse aritmeetiline keskmine kõrgem kui ebaregulaarselt säästvatel inimestel. Hüpotees H3 on kinnitatud.

3.3. Säästmise motiivid

Säästmise motiivide uurimiseks oli ankeetküsimustikus loodud eraldi küsimus, milles vastajatel paluti hinnata autori poolt pakutud erinevate säästmise motiivide olulisust viie palli skaalal. Antud küsimuses üks tähendas, et motiiv ei ole üldse oluline ja viis tähendas, et motiiv on väga oluline. Pakutud motiivid on valdavalt võetud varasematest läbi viidud uuringutest, peamiselt Horioka ja Watanabe (1997) poolt läbi viidud Jaapani uuringust. Kuna järgnevates uuringutes on suuresti kasutatud sarnaseid motiive, siis otsustas ka selle töö autor neid kasutada.

Autori poolt sai juurde lisatud aga veel kaks motiivi, mida Jaapani uuringus välja toodud ei olnud. Nendeks olid „Finantsvabaduse saavutamine“ ja „Ohutusvaru“. Finantsvabaduse saavutamise motiivi pakkus autor välja põhjusel, et üha rohkem noori on seadmas endale eesmärki saada finantsiliselt vabaks, ehk katta oma kulud passiivsest sissetulekust.

Ohutusvaru ja meelerahu motiivid on oma olemuselt küll sarnased, aga autor otsustas siiski ohutusvaru motiivina lisada. Põhjuseks on see, et meelerahu jaoks säästmine näitab pigem säästja soovi säästa raha ettenägematute asjaolude tarvis ning tagab sellega endale meelerahu. Ohutusvaru näitab pigem aga juba sihikindlamat säästmist tulevaste ettenähtavate kulude tarvis. Nii meelerahu kui ka ohutusvaru on mõlemad siiski ettevaatusabinõuna säästmise motiivid.

Nimetatud motiive saab kõige paremini võrrelda Keynes (1936) poolt pakutud motiividega ettevaatlikkus ja ettenägelikkus. Ettevaatlikkus läheks siinkohal kokku meelerahu motiiviga ning ettenägelikkus ohutusvaruga.

Motiivide olulisuse mõõtmiseks arvutas autor vastuste aritmeetilise keskmise iga motiivi kohta eraldi. (vt. Tabel 4) Kõige olulisemaks motiiviks vastajate jaoks kujunes „Meelerahu“ motiiv, mille keskmine oli 4,3. Teisele kohale tuli autori poolt pakutud motiiv „Finantsvabaduse saavutamine“, mille keskmiseks kujunes 4,05. Kolmandal kohal on motiiv „Ohutusvaru“, keskmine 3,9.

Vastajate jaoks kõige vähem oluliseks kujunes motiiv „Enda äri alustamine“, mille keskmine oli kõigest 2,15. Üsna madala arvatud keskmise sai ka motiiv „Tarbeeseme ostuks“.

Tabel 4. Motiivide aritmeetilised keskmised

Motiiv	Keskmine
Meelerahu	4,30
Finantsvabaduse saavutamine	4,05
Ohutusvaru	3,90
Oma kodu ostmine	3,52
Pensioniea kindlustamine	3,25
Tarbeeseme ostuks	2,84
Enda äri alustamine	2,15

Allikas: Autori arvutused.

Järgmisena analüüsis autor erinevate vanusegruppide motiivide keskmisi, et näha millised motiivid erinevate vanusegruppide jaoks olulised on ning testida eelnevalt püstitatud hüpoteeside kehtivust. (vt. Tabel 5)

Tabel 5. Vanusegruppide motiivide keskmised

Vanuse-grupp	Finantsvabaduse saavutamine	Pensioniea kindlustamine	Oma kodu ostmine	Enda äri alustamine	Meelerahu	Tarbeeseme ostuks	Ohutusvaru
-18	3,00	2,83	3,75	2,67	4,42	4,25	3,67
19-25	4,20	3,06	3,62	2,25	4,23	2,91	3,79
26-35	4,17	3,29	4,42	2,25	4,46	2,75	3,96
36-45	3,95	3,51	3,19	1,79	4,30	2,37	4,05
45+	3,89	3,79	2,79	1,96	4,43	2,79	4,21

Allikas: Läbiviidud uuringu põhjal autori arvutused

Järgnevalt kontrollib autor arvutatud aritmeetiliste keskmiste abil püstitatud motiivide kehtivust.

Tulemustest on näha, et kõige olulisem säästmise motiiv kõikide vanusegruppide jaoks on endiselt „Meelerahu“. Tasub välja tuua, et meelerahu motiiv püsib üsna samal tasemel läbi kõikide vanusegruppide. Ohutuvaru motiivi olulisus kasvab aga koos vanusega. See näitab, et vanemad inimesed on oma säästmisega rohkem sihikindlad.

Vanusegrupis -18 on näha, et motiiv „Tarbeesemete ostuks“ on oluliselt suurema keskmisega (4,25) kui teistel vanusegruppidel, mis on ka mõisteta, sest alla 18 aastased noored ei pea oma elamiskulusid üldiselt veel ise kandma ning raha saab koguda tarbeesemete ostuks. On näha, et

järgnevates vanusegruppides ei ole tarbeesemete ostuks säästmise enam nii oluline kui kuni 18 aastastele noortele.

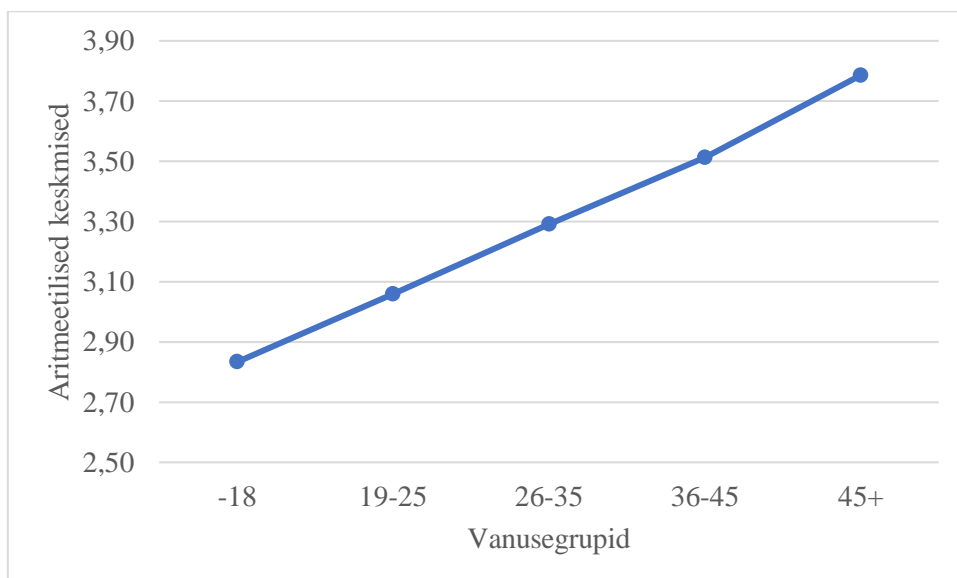
Finantsvabaduse saavutamine on olulisem pigem noortele vastajatele vanusegruppides 19- 25 ja 26- 35. Aritmeetilised keskmised on vastavalt 4,2 ja 4,17. Nendes vanusegruppides on teistega võrreldes olulisem ka motiiv „Oma kodu ostmine“.

Vanusegrupis 36- 45 on kõige olulisemad ettevaatusabinõuna säästmise motiivid. Kui need aga kõrvale jätta, siis on näha, et finantsvabaduse saavutamine on endiselt üsna oluline ka sellele vanusegrupile. Vähem oluline on 36- 45 aastastele inimestele motiiv „Oma kodu ostmine“, mille aritmeetiline keskmine on võrreldes eelmise vanusegrupiga langenud lausa 1,23 punkti võrra.

45+ aastastele inimestele on kõige olulisemad ettevaatusabinõuna säästmise motiivid, kusjuures motiivi „Ohutusvaru“ keskmine on jõudnud küllaltki lähedale „Meelerahu“ motiivi keskmisele. Märkatavalt on langenud motiivi „Oma kodu ostmine“ olulisus. Tasub ära märkida, et olulisemaks on taaskord muutunud säästmise motiiv „Tarbeesemete ostuks“, mis viitab töö esimeses osas välja toodud elutsükli mudeli toimimisele.

H4 Vanuse edenedes muutub olulisemaks pensioniks säästmise motiiv.

Motiivi „Pensioniea kindlustamine“ olulisus suureneb iga järgneva vanusegrupiga. (vt. Joonis 5)

Joonis 5. Motiivi „Pensioniea kindlustamine“ keskmise muutumine

Allikas: läbiviidud uuringu põhjal autori koostatud

Kõige madalam on antud motiivi olulisus (keskmine 2,83) vanusegrupile -18 aastased, kelle jaoks pension on veel kaugel ning kes ilmselt selle peale veel aktiivselt ei mõtle. Kõige olulisem on „Pensioniea kindlustamine“ motiiv (keskmine 3,79) aga vanusegrupile 45+. Seega saab öelda, et hüpotees H4 on tõestatud.

H5 Vanusegrupis 19- 35 on oma kodu ostmise motiiv suurema tähtsusega kui vanematel inimestel.

Tabelist 5 on näha, et säästmise motiiv „Oma kodu ostmine“ on kõige olulisem vanusegrupile 26-35. Aritmeetiline keskmine on selles vanusegrupis 4,42. Vanusegrupis 19- 25 on oma kodus ostmise motiiv küll väiksema keskmisega (3,62) kui vanusegrupis 26- 35, aga see ületab siiski vanusegruppide 36- 45 ja 45+ sama motiivi keskmisi (vastavalt 3,19 ja 2,49). Käesolevale informatsioonile tuginedes saab öelda, et hüpotees H5 on samuti leidnud kinnitust.

3.4. Sissetuleku ja finantsalaste teadmiste mõju säästmisele

Käesoleva töö esimeses osas sai välja toodud mitmeid erinevaid uuringuid, kus on leitud, et sissetulekul ja finantsalaste teadmistel on säästmisele mõju olemas. Varasemalt on tõestatud, et mida suurem on netosissetulek, seda rohkem inimesed säästavad. Lisaks on leitud, et mida põhjalikumalt inimesed oma kulusid ette planeerivad, seda rohkem säästetakse.

Autor lisas omaltpoolt veel uue lähenemise, milles uurib finantsalaste teadmiste mõju säästmise suurusele. Vastava eelneva uuringu puudumisel ei saa siinkohal hüpoteesi püstitada, seega toob autor lihtsalt välja uuringust selgunud tulemused.

Järgnevalt kontrollitakse püstitatud hüpoteeside kehtivust, peale mida toob autor välja finantsalaste teadmiste mõju säästmisele.

Hüpoteesi H5 kontrollimiseks viis autor läbi korrelatsioonianalüüsi sissetuleku- ja säästude suuruse vahel. Selleks muutis autor sissetulekute rühmad vastavalt sissetuleku suurusest numbriteks ühest viieni. Number üks tähistas inimeste rühma, kelle sissetulek oli kuni 500 eur/kuus ning number viis tähistas inimeste rühma, kelle sissetulek ületas 2500 eur/kuus. Ankeedis oli vastajatel võimalik küll valida veel 6 sissetulekurühma, üle 5000 eur/kuus, aga kuna selliseid

vastuseid tuli kokku kõigest 2 tükki, siis otsustas autor viimased kaks sissetulekurühma analüüsi jaoks ühendada.

Sarnaselt H3 hüpoteesi kontrollimisele muutis autor säästude suuruse küsimuse vastused ühest kuueni vastavalt säästu suurusele. Number üks oli „Alla 5%“ ja number kuus oli „Üle 50%“.

H6 Suurema sissetulekuga inimesed säästavad rohkem.

Korrelatsioonikordaja sissetuleku- ja säästude suuruse vahel on 0,16, statistiline olulisus sealjuures 0,015. See näitab, et korrelatsioon esineb, aga on üsna nõrk. Parema ülevaate saamiseks koostas autor ka aritmeetiliste keskmiste tabeli, milles arvutas erinevate sissetulekurühmadele vastavate säästmise suuruste keskmised. (vt Tabel 6) Keskmiste arvutamisel tuleb välja, et mida suurem sissetulek, seda suurem on keskmine sääst. Hüpotees on tõestatud.

Tabel 6. Säästmise tasemete keskmised vastavalt sissetulekurühmale

Sissetulek	Säästmise tasemete keskmised
Kuni 500 EUR	2,34
501- 1000 EUR	2,51
1000- 1500 EUR	2,68
1500- 2500 EUR	2,72
Üle 2500	3,88

Allikas: autori arvutused

H7 Kulusid ette planeeriv inimene säästab rohkem.

Hüpoteesi H7 kontrollimiseks viis autor samuti läbi korrelatsioonianalüüsi. Kulude ette planeerimise küsimuses anti vastajatele võimalus valida nelja erineva variandi vahel: „Ei planeeri kulusid ette“, „Planeerin ette ainult suuremad kulud“, „Planeerin umbkaudselt kuu kaupa ette“ ning „Koostan iga kuu jaoks täpse eelarve“. Samas järjekorras muutis autor saadud vastused numbriteks ühest neljani.

Korrelatsioonikordaja kulude planeerimise ja säästmise suuruse vahel on 0,016, sealjuures statistiline olulisus on 0,8. Saadud tulemuse põhjal ei saa korrelatsiooni kohta midagi öelda. Antud tulemuse tõttu ei pidanud autor vajalikuks koostada ka keskmiste tabelit. Hüpotees H7 ei kehti.

Finantsalaste teadmiste mõju säästmisele

Selleks, et uurida finantsalaste teadmiste mõju säästmisele oli ankeedis välja toodud küsimus kus paluti vastajatel hinnata enda finantsalasteid teadmisi säästmisest ja säästetud raha paigutamist 5 palli skaalal. Autor viis läbi korrelatsioonianalüüsi nimetatud küsimuse tulemuste ja säästmise suuruse vahel. Korrelatsioonikordaja finantsalaste teadmiste ja säästmise suuruse vahel on 0,155 ning statistiline olulisus on sealjuures 0,019. Tulemus näitab, et korralatsioon esineb, aga on nõrk.

Tabel 7. Säästmise tasemete keskmised vastavalt finantsalaste teadmiste tasemele

Finantsalaste teadmiste tase	Säästmise tasemete keskmised
1	2,85
2	2,06
3	2,35
4	3,13
5	3,43

Allikas: autori arvutused

Autor koostas taaskord keskmiste tabeli, milles leidis aritmeetilised keskmised säästmise suuruste kohta. (vt Tabel 7) On näha, et kui välja arvata erandina finantsalaste teadmiste esimene tase, siis säästmise suuruste keskmised tõusevad koos teadmiste tasemega.

3.5. Järeldused ja ettepanekud

Valdav enamus uuringus osalejatest (91%) peab säästmist oluliseks tegevuseks ning enamus inimesi tegeleb vähemal või rohkemal määral raha säästmisega. Saadud tulemus ühtib ka Kibena (2015) tulemusega säästmise olulisusest. 37% vastajatest säästab raha konstantselt iga kuu ning 42% säästab siis kui olukord lubab. Kõigest 3% vastajatest väitis, et ei säästa üldse raha ning 17% tegeleb säästmisega juhuslikult. See näitab, et inimesed on valdavalt enda jaoks teadvustanud säästmise olulisust ning üritavad ka ise säästmisega tegeleda.

Uurides, kui suure osa inimesed oma igakuisest sissetulekust säästavad, selgus, et mida suurem protsent sissetulekust säästetakse, seda vähem inimesi antud variandi valis. Kõige rohkem oli inimesi (30% vastajatest), kes säästavad oma igakuisest sissetulekust alla 5%. 29% inimestest

säästab 6- 10% sissetulekust. Kõige rohkem säästetakse just püsivast sissetulekust, vähem populaarseks osutus säästa preemiast, juhuslikest sissetulekust. Tulemustest saab järeldada, et inimeste jaoks on säästmise oluline, aga säästetakse ikkagi üsna väike osa sissetulekust.

Eraldi hüpotees sai püsitatud uurimaks sissetuleku suuruse mõju säästmise suurusele. Hüpotees H6, mis väitis, et suurema sissetulekuga inimesed säästavad rohkem, sai kinnitust. Tulemus läheb kokku varasemalt läbi viidud uuringutega. Näiteks sai Tiitso (2015) sama tulemuse. Tulemus on iseenesest ka loogiline, sest kui inimesed saavad rohkem raha, siis neil jääb ka säästmiseks rohkem raha üle.

Sääste hoitakse peamiselt pangas jooksevkontol või sularahana kodus. Vähempopulaarsed olid vastused, mis nõuavad investeerimisotsuste tegemist või raha ümberpaigutamist. See näitab, et inimesed ei ole väga innukad oma säästetud rahaga tegelema. Pangas jooksevkontol ja sularahana kodus hoitud raha puhul võib juhtuda, et impulssotsuse tagajärjel võetakse säästetud kasutusele ning hiljem kahetsetakse tehtud oste. Leidus aga ka vastajaid, kes on oma säästetud raha paigutanud selliselt, et seda ei saaks hetkega kätte ning teenib mõnel juhul ka intresside pealt tulu.

Hüpotees H2 uuris vanemate säästmisharjumuste mõju lastele. Selgus, et ei saa kindlalt öelda, kas vanemate säästmisharjumused mõjutavad laste omasid. Võimalik, et nähes pealt vanemate kehvasid säästmisharjumusi tekkis osadel inimestel tulevikus soov ise paremini elada või vastupidi, nähes vanemate kokkuhoidvat käitumist, tekkis soov tulevikus rohkem raha kulutada. Saadud tulemus läheb vastuollu Prometnaja (2017) tulemusega, kuigi ka Prometnaja läbi viidud uuringu tulemused ei olnud täielikult tõestatud, saadud korrelatsioonikordaja oli 0,433, mis on keskmise tugevusega.

Säästmise taseme suurust mõjutab aga selgelt järjepidev säästmine. Hüpotees H3 sai kinnitatud ning nägi ette, et regulaarselt raha säästvad inimesed säästavad rohkem.

Kõige olulisemateks motiivideks vastajate jaoks kujunesid motiivid „Meelerahu“, „Finantsvabaduse saavutamine“ ja „Ohutusvaru“. See läheb kokku mitmete varasemate uuringutega, kus on leitud, et inimeste jaoks on üks olulisemaid säästmise motiive ettevaatusabinõuna säästmine. Sarnased tulemused tulid ka finantsinspektsiooni, Kibena ja Swedbanki uuringutest. Autor leiab, et tulemusi saab vaadelda pigem positiivses valguses, sest

kolmest kõige olulisemast motiivist kaks tükki näitavad inimeste vastutustundlikku käitumist ning valmisolekut toime tulla raskemate perioodidega elus.

Vähemolulised säästmise motiivid olid „Enda äri alustamine“, „Tarbeeseme ostuks“ ja „Pensioniea kindlustamine“. Pensioniks säästmise motiiv muutus olulisemaks inimeste vanuse kasvades. Seda näitas hüpotees H4. Mitte ühelgi vanuseklassil ei olnud aga pensioniks säästmine kõige olulisem. Eriti madalad tulemused tulid noorematel vastajatel. See näitab, et noorte jaoks tundub pensioniiga veel kaugel ning ei mõelda nii pingsalt selle jaoks säästmisele.

Positiivsest küljest saab välja tuua aga selle, et noorte jaoks vanuses 19- 35 aastat on väga olulisel kohal säästmise motiiv finantsvabaduse saavutamine. See omakorda näitab, et kuigi ei mõelda veel pensionile jäämise peale, siis on säästmisel ikkagi kindel siht ees ning kui juba saavutatakse finantsvabadus, siis suure tõenäosusega on ka pensionipõlv üsna muretu.

Hüpotees H7, mis uuris kulusid rohkem ette planeerivate inimeste säästmise suurust, ei saanud tõestatud. Järelikult saab väita, et kulude etteplaneerimine ei mõjuta säästmise taset. Sellise tulemusega läheb käesolev uuring vastuollu Prometnaja (2017) ja Tiitso (2015) uuringutega, kes leidsid, et kulude etteplaneerimine mõjub positiivselt säästmise tasemele. Antud seost tuleb selge järelduseni jõudmiseks edasistes töödes veelgi uurida.

Olulise uus tulemusena selgus uuringust, et inimeste finantsalaste teadmiste tasemel on mõju säästmise määrale. Nimelt tuli välja, et mida põhjalikumad on inimese finantsalased teadmised, seda rohkem raha ta igakuiselt säästab. Sellest võib järeldada, et finantsalaselt paremini haritud inimesed mõistavad ka säästmise olulisust paremini ning säästavad selle põhjal rohkem raha. Huvitava erandina antud leius olid inimesed, kes märkisid oma finantsalased teadmised kõige nõrgemaks, sest nende säästmistase oli kõrgem kui kahe järgneva finantsteadmiste grupi oma.

Järgnevalt teeb autor mõned ettepanekud, kuidas säästmise taset tõsta, tuginedes käesolevas uuringus leitud.

Kõige lihtsam oleks loomulikult anda soovitus, et inimestel tuleks tõsta palkasid, sest nagu uuringus tõestatud, mida suurem on netosissetulek, seda rohkem inimesed säästavad. Arutlemata, kust peaks tulema raha palgatõusu jaoks, ei oleks see jätkusuutlik lahendus, sest kui kõigil palka

tõsta, ei pruugi see reaalpalka oluliselt mõjutada. Nimelt tõuseksid sellisel juhul ka hinnad. Reaalsuses tuleks inimeste finantsalaseid teadmisi **parandada**.

Inimestele tuleks selgitada **pensioniks** säästmise olulisust, sest üha vananevas ühiskonnas ei pruugi varsti enam pensionimaksud kuigi suured olla. Kui inimesed mõistaksid paremini säästmise olulisust pensionieaks, siis suure tõenäosusega tõuseks ka igakuise säästmise tase.

Lisaks tuleks inimestele rohkem tutvustada võimalusi **kus ja kuidas** oma säästetud raha hoida. Autor leiab, et kui inimesed hoiavad oma säästetud raha pangas jooksevkontol või sularahana kodus (mis olid kaks kõige populaarsemat kohta kus sääste hoida), siis ei ole suurt motivatsiooni ka palju säästa, sest esiteks raha kipub kergesti ära kuluma ning rahaga ei osata midagi teha ja teiseks sööks seda inflatsioon. Kui tutvustada inimestele kogumiskontosid, pangahoiuseid või eriti investeerimisvõimalusi, siis arvatavasti suureneks ka motivatsioon rohkem raha säästa.

Üks oluline soovitus autori poolt oleks veel ka **järjepidev** säästmine. Käesolev töö tõestas, et inimesed, kes säästavad raha regulaarselt iga kuu, säästavad rohkem kui need, kes tegelevad säästmisega ebaregulaarselt. Inimene on oma harjumuste ori ning parem on endale luua head harjumused.

KOKKUVÕTE

Vähesed teadmised Eesti eraisikute säästmise motiivide, mõjurite ja säästmisharjumuste kohta üldiselt olid põhjuseks, miks käesolev töö sai ette võetud. Töö eesmärgiks oli hinnata säästmise olulisust Eesti eraisikute finantskäitumises ning leida peamised säästmise motiivid ja mõjurid.

Käesoleva bakalaureusetöö raames viidi läbi ankeetküsitlus eraisikute säästmisharjumuste ja motiivide kohta. Küsitlus koostati Google Forms keskkonnas ning jagati peamiselt Facebooki teel. Küsimustikule sai vastata perioodil 10.04.2018- 20.04.2018. Küsimustiku avatud olemise ajaga kogunes kokku 233 vastust, millest analüüsis sai kasutada 225 vastust, sest 8 inimest märkis, et ei säästa üldse raha.

Ankeetküsimustikule vastajaid oli paljudest erinevatest vanuserühmadest. Kõige populaarsem vanuserühm oli 19- 25 aastased, mis moodustas 52% valimist. Valdav enamus vastajatest olid naissoost. Meessoost vastajad moodustasid valimist kõigest 20%.

Töö teises osas sai püstitatud kuus hüpoteesi. Kuuest hüpoteesist neli leidsid kinnitust ja kaks hüpoteesi ei kehti läbiviidud uuringu tulemuste põhjal. Hüpoteesid ja nende toimimised on järgmised:

- H1 Säästmine on eestlaste jaoks oluline- kinnitatud.
- H2 Inimesed, kelle vanemad säästsid raha, säästavad ka ise rohkem- hüpotees ei kehti.
- H3 Regulaarselt raha säästvad inimesed säästavad rohkem- kinnitatud.
- H4 Vanuse kasvades muutub olulisemaks pensioniks säästmise motiiv- kinnitatud.
- H5 Vanusegrupis 19- 35 on oma kodu ostmise motiiv suurema tähtsusega kui vanematel inimestel- kinnitatud.
- H6 Suurema sissetulekuga inimesed säästavad rohkem- kinnitatud.
- H7 Kulused ette planeeriv inimene säästab rohkem- hüpotees ei kehti

Bakalaureusetöö kolmandas osas tõi autor välja uuringu tulemused ning järeldused. Peamised uuringu tulemused on järgmised:

- 37% inimestest tegeleb säästmisega regulaarselt, ülejäänud ebaregulaarselt.
- Säästmist peetakse oluliseks, aga säästetakse üsna väike protsent sissetulekust
- Mida suurem on igakuise säästmise protsent, seda vähem inimesi on igas järgnevas säästmise suurusrühmas.
- Kõige populaarsemad säästude hoidmise kohad on pangas jooksevkontol ja sularahana kodus, mis näitab, et inimesed ei ole väga innukad oma säästetud rahaga tegelema.
- Kõige olulisemad motiivid vastajate jaoks olid ettevaatusabinõuna säästmise motiivid ja finantsvabaduse saavutamine.
- Noorte jaoks ei ole pensioniks säästmise motiiv eriti suure olulisusega. Pigem motiveerib noori säästmine finantsvabaduse saavutamiseks.
- Olulise uue tulemusena selgus, et mida põhjalikumad on finantsalased teadmised, seda suurem on igakuine säästmise tase.

Autori peamised ettepanekud eraisikute säästude taseme tõstmiseks on:

- Selgitada inimestele pensioniks säästmise olulisust.
- Tutvustada erinevaid võimalusi säästetud raha paigutamiseks.
- Raha säästa regulaarselt.

Ettepanekud on eelkõige mõeldud riigiasutustele, kes rahva harimiseks erinevaid kampaaniaid läbi võiks viia, aga ka pankadele, kes võiksid oma teenuseid ja investeerimisvõimalusi inimestele rohkem tutvustada.

Edaspidistes uuringutes võiks keskenduda rohkem meeste ja naiste säästmiskäitumiste erinevusele. Käesolev uurimistöö jättis selle tegemata, sest meeste osakaal vastajatest oli väga väike ning ei oleks saanud luua adekvaatseid võrdlusi. Lisaks võiks valimis esindatud olla rohkem erinevatest vanuseklassidest inimesi. Antud uuringus jäi vastajatest puudu just vanusegrupis 60+.

Kokkuvõttes leiab autor, et käesolevas bakalaureusetöös püstitatud eesmärk sai täidetud. Töö käigus leiti peamised säästmise motiivid ja mõjurid ning toodi välja eraisikute säästmiskäitumisega seotud aspektid. Lisaks anti hinnang säästmise olulisusele Eesti elanike jaoks.

VIIDATUD ALLIKAD

- Alessie, R., Lusardi, A., Aldershof, T. (1997). Income and wealth over the life cycle: Evidence from panel data. -*Review of Income and Wealth*, Vol. 43, 1-32.
- Attanasio, O. P., Banks, J. (2001). The assessment Household saving- issues in theory and policy. -*Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 17, 1-19.
- Bernheim, B. D., Scholz, J. K. (1993) Private saving and public policy. -*Tax policy and the Economy*, Vol. 7, 79-110.
- Chang, Y. R. (1994). Saving behaviour of U.S. households in the 1980s: Results from the 1983 and 1986 Survey in Consumer Finances. -*Financial Counseling and Planning*, Vol. 5, 1-21.
- Fisher, P.J., Anong, S. T. (2012). Relationship of Saving Motives to Saving Habits. -*Journal of Financial Counseling and Planning*, Vol. 23, 63-79.
- Furnham, A. (1997). The half full and half empty glass: The views of the economic optimist and pessimist. -*Human relations*, Vol. 50, 197-209.
- Harris, M. N., Loundes, J., Webster, E. (2002). Determinants of household saving in Australia. -*Economic Record*, Vol. 78, 207-223.
- Hilgert, M. A., Hogarth, J. M., Beverly, S. G. (2003). Household Financial Management: The Connection between Knowledge and Behavior. -*Federal Reserve Bulletin*, 309-322.
- Horioka, C. Y., Watanabe, W. (1997). Why do people save? A micro-analysis of motives for household saving in Japan. -*Economic Journal*, Vol. 197, 537-552.
- Hushallens sparande. (1981) Lindqvist, A. Stockholm: The Stockholm School of Economics.
- Kibena, K. (2015). Eesti elanike säästmisharjumuse kujunemine ning seda mõjutavad motiivid Nordea Pank Eesti näitel. TTÜ Ärikorralduse instituut. Tallinn.
- Lunt, P., Livingstone, S. (1991). Psychological, social and economic determinants of saving: Comparing recurrent and total savings. -*Journal of Economic Psychology*, Vol 12, 621-641.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S. (2005). Financial Literacy and Planning Implications for Retirement Wellbeing. *University of Michigan*. Working Paper.

- Maripuu, L. (2016) *Eestlased koguvad mustadeks päevadeks, pensioniks säästavad vähesed*. Kättesaadav: <https://kukkur.swedbank.ee/rahakott/eestlased-koguvad-mustadeks-paevadeks-pensioniks-saastavad-vahehed> , 16.05.2018
- Mattausch, E. T., Jonas, E. (2011). Why Do People Save? The Influence of Financial Satisfaction and Income on Saving, *-Journal of Psychology*, Vol. 219, 246-252.
- Meriküll, J., Rõõm, T. (2016). Eesti leibkondade varad, kohustused ja jõukus: leibkondade finantskäitumise ja tarbimisharjumuste uuringu tulemused, *-Eesti Panga Teemapaerid*, 1/2016.
- Modigliani, F., Brumberg, R. (1954). Utility analysis and the consumption function: An interpretation of cross- section data. In K. Kurihara (Ed). *-Post Keynesian economics*, 388-436.
- Peterson, J. (2007) *Bill seeks to shed light on 401(k)s*. Kättesaadav: <http://articles.latimes.com/2007/oct/05/business/fi-retire5> , 20.04.2018.
- Prometnaja, M. (2017). Eesti üliõpilaste säästmisharjumused. (Bakalaureusetöö) TTÜ Majandusanalüüsi ja rahanduse instituut. Tallinn.
- Psychological economics. (1975). Katona, G. New York: Elsevier
- Sauga, A. (2017). *Statistika õpik majanduseriala üliõpilastele*. Tallinn: TTÜ Kirjastus
- The general theory of employment, interest and money. (1936). Keynes, J. M. London: Macmillan
- The Psychology of Money. (1998). Furnham, A., Argyle, M. USA, Kanada: Routledge
- Tiitso, R. (2015). Eesti noorte säästmisharjumused. (Magistritöö) TTÜ Majandusmatemaatika, statistika ja ökonomeetria õppetool. Tallinn.
- Turu-uuringute AS (2014). Tellija: Finantsinspektion. *Finantsteenused. Teadlikkus ning kasutamine*. Kättesaadav: http://www.minuraha.ee/public/2014_Finantsteenused.pdf , 20.04.2018.
- What determines savings? (1989) Kotlikoff, L. J. Cambridge, MA: The MIT Press
- Wärneryd, K. -E. (1995). A study of saving behaviour towards the end of the life cycle. *-Center for Economic Research, Tilbur University, Progress Report no. 28*.
- Xiao, J. J., Anderson, J. G. (1997) Hierarchical financial needs reflected by household financial asset shares. *Journal of Family and Economic Issues*, Vol. 18, 333-355.
- Yuh, Y., Hanna, S. D. (2010). Which households think they save? *-Journal of consumer affairs*, Vol. 44, 70-97.

SUMMARY

HABITS, MOTIVES AND FACTORS OF SAVING IN ESTONIA

Gert Mattias Purje

The problem current bachelors paper is trying to solve is insufficient knowledge of saving habits and motives in Estonia. The objective of this paper is therefore to assess the importance of saving for Estonians and to find the main factors and motives of saving. The author has constructed research questions for better understanding of the objective:

- What are the factors affecting saving rate?
- How important is saving for Estonians?
- Which saving motives are the most important?
- How do the saving motives change with age?

Earlier researchers have found that saving for precautionary motives is one of the most important saving motives for people everywhere the world. Horioka and Watanabe for instance found that the precautionary saving motive was very important for the people of Japan. They also found, that the importance of the motive to save for ones' pension increases with age and that peoples saving motives are consistent with the lifecycle model. The life cycle model states that people save for different reasons at different periods of their lives. Researchers have also proven the size of income being an important factor which affects saving rate.

Estonian researchers have previously found that the Estonian people think saving to be quite important. Prometnaja found that people whose parents save money are also more likely to save more, and that people who plan their expenses save more money. Tiitso confirmed that creating a budget has positive effect on saving rate. Kibena found that the most important motives for saving were to save for a larger purchase, for unexpected expenses and for loss of income.

The author of this paper composed a questionnaire to research the questions posted above. The questionnaire was drawn up in Google Forms and distributed mainly with the help of Facebook. The questionnaire was open to responders from 10.04.2018 until 20.04.2018. In that time 233 responses were collected. The author used 225 responses out of the 233, because 8 people claimed to not save any money. Responders for the questionnaire were from different age groups. The most numerous was age group 19- 25 years old. Most of the respondents were female, only 20% were male.

To better analyze the results of the questionnaire, six hypotheses were created and all of them are based on the results of previous researches. The six hypotheses with results are following:

- H1 Saving is important to Estonians- confirmed
- H2 The people whose parents saved money, save more money themselves- not true
- H3 People who save money regularly, have a higher saving rate- confirmed
- H4 The importance of saving for pension increases with age- confirmed
- H5 The motive of saving to buy a house is more important to people in the age of 19- 35 than for older people- confirmed
- H6 People with higher income, have a higher saving rate- confirmed
- H7 People who plan their expenses, have a higher saving rate- not true

The main results and conclusions made by the author are as follows:

- 37% of people save regularly, the rest save irregularly.
- Saving is important to people but they save only a small percentage of their monthly income.
- When the rate of saving increases, the amount of people who save as much decreases
- The most popular places to hold savings are everyday banking account and at home in cash. This shows that people are not very eager to deal with their savings.
- The most important motives for Estonian people are precautionary motives and saving to achieve financial freedom.
- The youth of Estonia are the most motivated to save for financial freedom, however they do not feel as strongly the need to save for pension.
- As an important new result the author has discovered that the people whose financial knowledge is more thorough, have a higher saving rate.

The main proposals by the author are as follows:

- Explain to people the importance of saving for retirement.
- Introduce people different ways of investing and where to hold savings.
- Save money regularly.

The proposals made by the author are mainly directed at government institutions to better educate the people, but also at banks who could introduce and explain to people more of their services and ways to invest.

LISAD

Lisa 1. Läbiviidud ankeetküsitlus

1. Kas säästmine on teie jaoks oluline?

- 1 Jah
- 2 Ei

2. Milline on Teie netosissetulek kuus? (Raha mis jääb peale maksude tasumist kätte)

- 1 Kuni 500 EUR
- 2 500 – 1000 EUR
- 3 1001 – 1500 EUR
- 4 1501 – 2500 EUR
- 5 2500 – 5000 EUR
- 6 Üle 5000 EUR

3. Kui aktiivselt tegelete säästmisega?

- 1 Panen konstantselt raha kõrvale iga kuu
- 2 Säästan siis kui võimalik
- 3 Tegelen säästmisega juhuslikult
- 4 Ei säästa üldse raha

Kui vastasite „Ei säästa üldse raha“, siis palun liikuge edasi küsimuse nr 12 juurde.

4. Kas teie vanemad tegelesid raha säästmisega?

- 1 Jah
- 2 Ei

5. Millest Te säästate? (Võimalik valida mitu varianti)

- 1 Püsivast sissetulekust (palk, pension jne)
- 1 Rahalisest kingitusest

1 Preemiatest, juhuslikest sissetulekutest

1 Muu.....

6. Kui suur osa Teie sissetulekust läheb säästmisele?

1 Alla 5%

2 6-10%

3 11-20%

4 21-30%

5 31-50%

6 Üle 50%

7. Palun hinnake kui suure osa Teie igakuisest sissetulekust moodustavad järgnevad tuluallikad? (1- „Puudub“, 5- „Peamine sissetulekuallikas“)

Töötasu	0	1	2	3	4	5
Stipendiumid	0	1	2	3	4	5
Investeeringute tulud	0	1	2	3	4	5
Vanemate/pere toetus	0	1	2	3	4	5

8. Kus hoiate oma sääste? (Võimalik valida mitu varianti)

1 Pangas

1 Hoiulaenuühistu

1 Sularahana kodus

1 Võlakirjades

1 Muu.....

9. Palun hinnake skaalal 1-5 kui olulised on teie jaoks järgmised säästmise motiivid? (1- „Ei ole üldse oluline“, 5- „Väga oluline“)

Finantsvabaduse saavutamine	1	2	3	4	5
Pensioniea kindlustamine	1	2	3	4	5
Oma kodu ostmine	1	2	3	4	5
Enda äri alustamine	1	2	3	4	5

Meelerahu	1	2	3	4	5
Tarbeesemete ostmise	1	2	3	4	5
Ohutusvaru	1	2	3	4	5

10. Kui põhjalikud on teie finantsalased teadmised säästmisest ja säästetud raha paigutamisest? (Palun hinnake 5 palli skaalal)

Mitte väga põhjalikud	Olen pisut uurinud	Keskmi	Põhjalikud	Väga põhjalikud
1	2	3	4	5

11. Kuidas planeerite oma kulusid ette?

- 1 Koostan iga kuu jaoks täpse eelarve
- 2 Planeerin umbkaudselt kuu kaupa ette
- 3 Planeerin ette ainult suuremad kulud
- 4 Ei planeeri kulusid ette
- 5 Muu.....

12. Vanus

.....

13. Sugu

1. Mees
2. Naine

14. Haridustase

1. Põhiharidus
2. Keskkooliharidus
3. Keskkooli-eriharidus

4. Kõrgharidus omandamisel

5. Kõrgharidus